

Jaume Medina, llatínia i catalanista: un filòleg en estat pur

Jordi Manent i Tomàs

© Joan Pujadas

Jaume Medina i Casanovas (Vic, 1949) és catedràtic emèrit de filologia clàssica per la Universitat Autònoma de Barcelona. Entre els anys 1972 i 2019 (en aquest darrer es va jubilar), va exercir el professorat en aquesta universitat. Jaume Medina té una obra sòlida en el camp de la filologia catalana i de la filologia clàssica. Gran coneixedor i estudiós de la figura de Carles Riba i d'altres grans escriptors antics i moderns —entre ells Ramon Llull i Josep Carner—, és un home que ha treballat a consciència i, tal com li agrada de dir, «amb amor». S'ha significat com a poeta, biògraf, assagista —amb articles i llibres de gramàtica i de retòrica, de política, de teologia i de filosofia—, crític literari, novel·lista i

editor d'epistolari. És també important la seva obra com a traductor al català, sobretot d'obres d'escriptors clàssics llatins de totes les èpoques, així com de diversos autors de llengües modernes. Aquest hereu de la tradició humanística tan fecunda en el nostre país és un científic que treballa amb precisió, i fins ara té publicada una seixantena de llibres propis —entre els originals i les traduccions (la més memorable d'aquestes és *l'Elogi de la follia*, d'Erasme de Rotterdam)—; ha col·laborat, com a curador o com a autor, en una llarga setantena de llibres més i ha publicat uns dos-cents articles en diversos mitjans periodístics. Les seves darreres aportacions són *Obra poètica completa*, *El prat de la memòria. Estudis, taules rodones i altres articles* i *Lletra menuda. L'eco de les paraules*, tots autoeditats el 2020. Sens dubte, Jaume Medina és un personatge important i valuós dins el panorama actual de les lletres catalanes, mereixedor, a parer nostre, de les més altes distincions en aquest camp. En la present entrevista fem un repàs de la seva trajectòria personal, professional i intel·lectual.

Obra pròpia essencial

Carles Riba (1893-1959), en dos volums (1989)
L'anticatalanisme del diari ABC (1916-1936) (1995)
Les dames de Josep Carner (1998)
L'art de la paraula. (Tractat de retòrica i poètica) (2000)
El crepuscle de la poesia. Rainer Maria Rilke: un capítol de la història literària catalana (2009)
Estudis de literatura catalana moderna i altres assaigs (2013)
La lenta agonia del català, o l'ús de la llengua en els mitjans de comunicació (2013)
El parlar d'una família vigatana, en dos volums (2014)
Albert Manent i Carles Riba, dues personalitats del Nou-cents (2015)
Obra poètica completa (2020)

Quins records serves de la teva infantesa?

Els primers records van lligats a la família i al lloc on vaig néixer: Vic. Una ciutat, per cert, on vaig venir al món només deu anys després d'haver-se acabat la guerra. Jo vaig néixer l'any 1949, durant els temps del nacionalcatolicisme. Vic llavors era una ciutat monolingüe, plena de capellans i de processons i de visites de la Mare de Déu (la de Fàtima va venir-hi l'any 1950, i me'n recordo). Era una ciutat molt diferent de la d'ara. Jo vivia, juntament amb els meus pares, a casa de l'avi matern, que tenia un establiment d'esparteria. Amb el temps vam arribar a ser sis germans, i el que puc dir és que els pares i l'avi es van esforçar a fer-nos feliços al màxim en una època en què no hi havia gaires recursos econòmics ni gaire benestar. Recordo les restriccions de llum de quan era petit. Tinc també present l'escassetat en coses bàsiques... Jo no vaig passar mai gana, però a casa tampoc no vam anar mai grassos.

Què és el que et va quedar més dels ensenyaments dels teus pares, vist en perspectiva?

Potser l'ensenyament religiós. A casa eren una gent molt creient. Molt. No sols formalment, gent d'anar a missa cada diumenge, sinó que a casa es vivia i es practicava també la religió: a cada habitació hi havia un sant. I aquí diré que, quan jo era petit, totes les famílies vigatanes deien el rosari al vespre. La vivència de la religió era una cosa molt arrelada. A mi, com a tots els nois i noies de la meva generació, la religió em va marcar. La vida familiar era una vida molt senzilla, però també molt agradable, i per això tinc un bon record de la meva infantesa i joventut.

Tu fins a disset anys vas fer els estudis a Vic.

Això mateix. Primer a l'escola primària a Sant Domingo, i després, quan tenia set anys, els pares em van portar al col·legi Sant Miquel dels Sants, que era a tocar de casa. L'edifici formava part d'un antic convent i era rònc a més no poder. A partir de deu anys començava el batxillerat, que llavors durava fins als setze anys. A quart curs s'havia de passar una revàlida en un centre oficial. I com que a Vic no n'hi havia cap, ens havíem d'anar a examinar en el que teníem més a la vora, que era l'Institut de Manresa, d'on s'esqueia que era director espiritual el meu oncle capellà. A sisè de batxillerat s'havia de passar una altra revàlida, i després venia el pre-universitari, que vaig fer en el mateix centre.

I després...

Després va passar que em van suspendre juny i

setembre la prova de llatí i de grec en els exàmens d'accés a la universitat; i llavors, com que el meu oncle era director espiritual de l'Institut de Manresa, em va proposar d'anar a repetir el curs com a oient a l'Institut Lluís de Peguera. Va ser una experiència molt intensa en diversos sentits: d'entrada, vaig conèixer per primera vegada què cosa era el desarelament, deixar de viure amb la família (encara que, de fet, vivia amb els meus oncles en una rectoria d'un poble petit del Bages), després veure llocs i ambients diferents dels acostumats, conèixer noves persones i altres maneres de fer i també sentir una variant del parlar lleugerament diferent de la meua, i, finalment, dedicar-me als estudis d'una manera més concentrada i amb uns professors molt competents i especialitzats en les matèries que ensenyaven; per

Com a professor el contacte amb els alumnes ha estat una experiència molt enriquidora per a mi.

això puc dir que mai no havia après tant llatí i grec com llavors i que els coneixements que hi vaig adquirir em van ser molt útils per als posteriors estudis universitaris. A Manresa vaig tenir dos professors de llatí —la senyoreta Matilde Boleda i el senyor Josep Pla (que tanmateix no era pas empordanès)— i un de grec, Vicente Cirac Cirac, tots ells molt bons.

A la Universitat t'apuntes a filologia. I aleshores, per què vas estudiar clàssiques? Què és el que et va fer decidir?

El meu primer professor de llatí, a tercer de batxillerat, quan jo tenia tretze anys, va ser Mn. Jaume Furnols, un capellà molt divertit i amb unes grans qualitats docents: ell va saber ensenyar-me la gramàtica; em va ordenar el cap i això em va influir. Després, a cinquè, vaig inclinar-me cap a la secció de lletres i vaig començar a estudiar grec. Va ser llavors que vaig dir: «Jo vull fer la carrera d'això.»

Això és molt important. Aleshores tu et llicencies (1972) a la Universitat de Barcelona. De quins mestres universitaris tens un bon o gran record?

Jo vaig fer la carrera de Filologia Clàssica, que constava de tres cursos d'especialització després dels dos primers anomenats comuns (que ho eren, perquè els fèiem tots els estudiants de Filosofia i Lletres). El meu primer curs (1967-1968) va ser l'any del *boom* universitari: pensa que en total érem un miler d'alumnes, que van ser distribuïts entre quatre grups d'uns dos-cents i escaig, dos en torn de matí, un en torn de tarda i un altre en torn de nit. Una de les persones que em van fer entendre molt bé el que ens explicava va ser el professor de llengua espanyola. Es deia Eugenio de Bustos Tovar. Tenia els

seus punts d'ironia. Per exemple, quan es referia a la Real Academia de la Lengua ens deia que el seu lema era propi i digne «de qualquier limpiabotas: limpia, fija y da esplendor». Ens va explicar, molt ben explicada, la gramàtica. Jo sempre l'he recordat amb admiració. Un altre professor de comuns va ser en Frederic Pau Verrié. Fèiem una assignatura que era molt interessant, encara que una mica massa densa, perquè vèiem tota la història de l'art en un sol curs. Després, ja dintre l'especialitat, hi va haver particularment un professor que vaig apreciar i que em va apreciar: era en Joan Bastardas.

I amb quins companys de carrera vas anar i et vas fer poc o molt?

El primer amic que vaig fer a Barcelona, el primer dia, és en Ramon Solsona, avui gran novel·lista. Amb ell i

dos més, en Santiago Pau Bertran, poeta, i l'Antoni Cabayol Mestre, vam fer un grupet circumstancial, que no va durar gaire temps: de fet, l'amistat més duradora ha estat la de Ramon Solsona. Tinc bons records d'altres companys de carrera. D'aquests primers cursos recordo que, tot i no ser un alumne brillant, tenia més bones notes que no pas a batxillerat. I, quan era a l'especialitat, les notes encara van ser millors, de manera que vaig acabar la carrera amb premi extraordinari.

© Joan Pujadas

Crec que no hi ha ningú que es pugui dir amb més raó humanista que un professor de llatí.

Tu vas formar part del Grup del Mall. Explica'ns qui éreu, què preteníeu i quin temps vau actuar dins aquesta generació dels anys setanta.

Jo feia quart de carrera el curs 1970-1971. Va ser aquell any que l'amic vigatà Narcís Garolera em va presentar el poeta Miquel Desclot quan acabava de guanyar el premi Amadeu Oller. Juntament amb aquest vaig conèixer també els poetes Ramon Pinyol i Balasch, que festejava amb la Maria Mercè Marçal, tots dos col·legues meus d'un o dos cursos posteriors en l'especialitat de filologia clàssica, i en Xavier Bru de Sala. Tots aquests —i més endavant algun

més, com l'Anton Carrera i en Valerià Pujol— vam fer un grup i ens solíem trobar al pati de Lletres. Vet aquí una part dels poetes de la generació dels setanta (sabíem que a la Universitat Autònoma també hi havia

altres joves que feien el mateix que nosaltres). Ens vèiem cada dia, sobretot els últims cursos. Anàvem a veure els poetes reconeguts. En vam anar a visitar uns quants: en Foix, en Brossa... entre altres. També vaig anar a veure en Pere Quart. I llavors un bon dia va sortir la brillant idea de fer una col·lecció de poesia. Reunits al domicili d'en Ramon Pinyol i la Maria Mercè Marçal, vam fundar els Llibres del Mall. Posteriorment encara hi va haver una altra col·lecció que va dependre de nosaltres: l'Ausiàs March.

Àmbit universitari. Tu has estat professor i catedràtic de filologia clàssica a la Universitat Autònoma de Barcelona durant molts anys, tal com dius en el llibre *Mig segle de professorat*. Si no és mig segle ho és gairebé, oi?

Quaranta-set anys. Des del 1972, que hi vaig fer les primeres classes.

I fins al 2019. Com valores aquesta vida professional de contacte continu amb els alumnes i, per tant, amb gent jove? Què creus que t'ha enriquit més? Amb quins bons records et quedes?

Certament al llarg de tota la meua carrera com a professor el contacte amb els alumnes ha estat una experiència molt enriquidora per a mi. Encara que segurament ells no n'han sigut conscients, més d'una vegada ells han estat un autèntic puntal. De vegades, en determinades circumstàncies adverses de la vida, han estat per a mi com una mena de suport i una mena d'auxili que m'ha ajudat a realitzar-me. I és ben cert que m'ho he passat bé fent de professor. He tingut sempre molt bones relacions amb els alumnes; jo crec que ells també m'han apreciat molt, almenys és la percepció que en tinc.

I després fer de professor m'ha obligat a estar contínuament al cas de les matèries que he explicat. De manera que fent de professor he après molt. És a dir, tot ensenyant és com he après més i molt.

Què és per a tu l'humanisme? Et consideres un humanista?

Home, jo crec que no hi ha ningú que es pugui dir amb més raó humanista que un professor de llatí. Perquè l'humanisme s'ha desenrotllat en llatí sempre que s'ha desenrotllat. Ara la tecnologia sembla que hagi servit per a superar o per a abolir l'humanisme. Encara que sembli que el franquisme era favorable a l'humanisme, hi havia algun ministre que deia: «¡Menos latín y más deporte!» En la Catalunya actual, tret de comptadíssimes excepcions, ja no hi ha aquelles aspiracions de fer un país amb dignitat cultural, amb humanisme... tot això s'ha acabat.

Tu no has estat catedràtic de Filologia Llatina fins a l'any 2009. Com és que tan tard?

[Riu] Quan vam haver pres possessió del càrrec, un dia la rectora ens va convidar a tots els que durant aquests últims anys havíem arribat a catedràtics. I

entre aquests n'hi havia un que va dir: «És que jo he anat quinze vegades a oposicions.» I jo li vaig dir: «Jo et guanyo: jo hi he anat disset vegades.» De fet, en el seu moment, vaig presentar-me dues vegades a una càtedra de Filologia Catalana, però es veu que el que jo ofería no resultava atractiu per als tribunals... Em sap greu, perquè he treballat tota la vida amb intensitat i amb bona fe. He fet tot el que he pogut. Però una cosa és la dedicació i una altra guanyar una càtedra... Finalment, quan ja tenia seixanta anys, vaig arribar a ser catedràtic de filologia llatina, a la qual m'havia decantat des del principi.

Has publicat diversos llibres de poesia. Per què has conreat aquest gènere des de fa molts anys? Què és el que vols transmetre a través de les teves poesies?

Com dèiem abans, els darrers anys de la meua carrera vaig formar part d'un grup de poetes a la universitat. Llavors potser ja feia cinc o sis anys que escrivia poesia i que m'interessava pels poetes de la nostra història literària. Fins ara he publicat cinc llibres de poemes: *Temps de tempesta*, *Encalçar el vent*, *Dura llavor secreta*, *D'ara i de sempre* i *Cobles devotes*. I tinc unes quantes composicions

© Joan Pujadas

més per a fer-ne un altre. Per què em va atreure la poesia? No ho sé. Però tinc ben viva la imatge de les lectures i de les recitacions que en feia a casa (en català, és clar) des de ben petit. Una altra cosa és posar-se a escriure'n. Un pot dir: «Jo he escrit un poema d'amor.» Bé, el que un ha escrit és una deixada anar sobre un sentiment, però escriure un poema és una cosa més difícil del que sembla. A mi, ser llatísta m'ha servit per a saber què era la poesia.

És una frase molt encertada. Això és un destacat.

Ja ho pots ben destacar. Tu, quan vols fer una cosa, has de tenir referents, no? Perquè si no aquella cosa no s'aguanta. La poesia és una art que neix a Grècia. Això no vol pas dir que abans no se n'hagués escrita en altres civilitzacions. Els grecs estableixen les regles del joc de la poesia i llavors tot això passa a Roma. I d'aquí a totes les literatures posteriors.

També has fet estudis literaris, biografies, traduccions i fins i tot una novel·la. Quin dels gèneres literaris t'agrada més conrear?

És que per damunt de tot hi ha una cosa que és l'escriptura. És a dir, en definitiva, pot ser poètic qualsevol tipus d'escrit. O sigui, hi pot haver assaigs que siguin d'una gran qualitat poètica, i hi pot haver traduccions que tinguin una gran qualitat poètica. No perquè l'original sigui poètic, sinó perquè quan fas la traducció la fas a consciència, per dir-ho així. La fas amb uns coneixements literaris. En tota la història de la literatura catalana, només hi ha hagut una persona que escrivís una retòrica, que va ser Ramon

Llull. Que la va escriure en català; tot i que l'original no es coneix, es conserva la traducció llatina, que segurament va fer ell mateix. Però en tota la història de la literatura catalana l'única retòrica que hi ha hagut és la de Ramon Llull. Doncs bé, ara n'hi ha dues: la de Ramon Llull i la meua, que vaig publicar l'any 2000. Es tracta de *L'art de la paraula*. És l'únic tractat de retòrica i poètica complet que s'ha publicat mai en català. El que jo he fet en aquesta retòrica és una recreació, perquè és una traducció i una adaptació d'un llibre que ja existia.

Ets un dels grans especialistes sobre Carles Riba. Què t'atreu del personatge? Recordes la primera vegada que vas mostrar interès per la seva persona i la seva obra?

Jo no m'hauria cregut mai que em passés el que em va passar amb en Riba. Ell i jo som dues persones molt diferents i hem viscut unes circumstàncies ben diferents; però la realitat és aquesta: que des que vaig començar a interessar-me per la seva obra i a parlar-ne fins ara, que tinc setanta anys, no he parat, és a dir, no hi ha hagut any en què per una raó o per una altra no hagi hagut de fer algun escrit sobre la vida o l'obra de Carles Riba. Ho dic perquè moltes vegades han sigut coses demanades. I jo con-

sidero que després del que he fet, amb la publicació de la seva biografia (1989) i del posterior estudi sobre la seva plenitud poètica, no puc negar-me a fer coses

sobre en Riba si me les demanen. M'ho prenc com una obligació.

Recordes la primera vegada que vas llegir Riba? Algun text d'ell o traduït per ell?

Sí que ho recordo. Quan feia els primers cursos de carrera em van fer llegir les *Elegies de Bierville*. Les vaig comprar, les vaig llegir i no hi vaig entendre res: res de res.

I no et vas sentir molt fracassat, en aquest sentit? I tant!

Doncs com és que et vas continuar interessant per Riba?

Estic buscant quina va ser la primera espurna. Però la cosa va venir de les *Elegies de Bierville*. Jo vaig passar un disgust amorós, uns anys abans de casar-me. I vaig anar a viure sol. Va ser una experiència sentimentalment terrible. Aquell any vaig llegir obres d'Albert Manent, escrits de crítica i la biografia d'en Carner. Hi va haver un passatge que em va consolar bastant perquè donava a entendre que en

Carner també era un sentimental i que de vegades havia rebut pel cantó amorós. Llavors es va publicar a *Serra d'Or* la transcripció d'una conferència que en Riba havia fet parlant de les seves *Elegies de Bierville*. Allò a mi em va captivar, perquè m'ajudava a comprendre uns textos que no havia entès mai, i llavors vaig poder entrar en contacte amb en Carles-Jordi Guardiola, que feia l'epistolari ribià, i ell em va donar accés a la família Riba. Ja llavors em vaig proposar de fer un estudi de les *Elegies de Bierville*. I vaig anar a demanar que em deixessin veure el manuscrit, i el vaig retratar. I així em vaig anar engrescant.

I Riba des d'aleshores sempre va ser teu.

Jo no he llegit mai més cap escriptor com he llegit aquest. A mi, no és que m'interessés en Riba com un escriptor que dius «aquest escriu bé». No, no m'interessava per això. M'interessava pel que duia a dins, és a dir, el fons de la seva obra a mi em captivava. Era com una mena de comunió. La biografia sobre

Carles Riba, la vaig fer a suggeriment d'un col·lega amb el qual ens trobàvem a casa de l'Eulàlia Riba, que llavors en conservava l'arxiu.

El personatge de Carner, com el definiries? Quina és la teva opinió sobre ell?

La vida d'en Riba, jo l'he recorreguda molt a fons. La d'en Carner, en canvi, no tant. Hi va haver una època en què tothom estava d'acord que el nou-cents estava presidit per la triada formada per en Carner, en Riba i en Foix. En Foix amb

el temps s'ha anat diluint... És molt bon escriptor, això sí, no et diré pas que no. Jo també el vaig anar a conèixer i el vaig admirar molt; en canvi, em sembla que no he escrit mai res sobre ell. Per tant, en queden dos, que a més a més són mestre i deixeble. Perquè en Riba es declara, i no una vegada sinó moltes vegades, deixeble d'en Carner. Això vol dir que en Riba veia en Carner com un mestre. I en Riba considerava que el mestre «és aquell que allibera». I que en Riba digui mestre a algú, és una cosa molt

© Joan Pujadas

grossa. En Carner és, segurament, després d'en Verdaguer el qui més gust ha tingut per la llengua.

Parlem del Noucentisme. Si bé la història deixa molt bé aquest moviment, per tota la tasca política, cultural i d'infraestructures que va construir, sempre hi ha alguns personatges que hi estan obsessionats en contra. Quines grans virtuts i quins defectes va tenir per a tu el moviment noucentista?

És el primer intent col·lectiu —polítics, escriptors, burgesos— de fer un país. Hi havia una voluntat de crear i de fer les coses ben fetes, encara que potser molta gent no s'hi sentia enganxada, però van saber fer uns diaris que els podia llegir tothom. El gran ideòleg, Enric Prat de la Riba, no va tenir gaire temps per a poder fer feina, però va posar els fonaments per al futur.

Tu que l'has estudiat, Ramon Llull és un personatge excepcional, oi?

Sí. Sobre Ramon Llull he escrit, i bastant recentment, a propòsit de la seva obra llatina i la seva obra catalana. És a dir, de Ramon Llull se'n conserven obres en llatí i en català, però n'hi ha més en llatí que no pas en català.

Quins són per a tu els grans escriptors i escriptores de la llengua catalana dels segles XIX i XX?

Del segle XIX un dels més grans és Jacint Verdaguer. El tombant de segle va ser presidit per Joan Maragall. Després hi ha els tres de la primera meitat del segle XX: Carner, Riba i Foix. Jo valoro especialment els dos primers, tot i que en això no es pot ser mai categòric. Hi ha altres autors importants, com Joaquim Ruyra, aquest a cavall dels segles XIX i XX, Carles Soldevila, Josep Pla, Josep Maria de Sagarra... Entre els més pròxims a nosaltres, un dels més brillants és en Josep Palau i Fabre...

Què et va fer decidir de publicar l'any 1995 *L'anticatalanisme del diari ABC*?

Va ser fruit d'una circumstància política determinada. El diari madrileny no parava d'atacar Catalunya i el seu president, tot manifestant que ho feia per amor a Catalunya. Vaig fer recerca en els arxius i vaig poder demostrar que tot aquest amor no era res més que un odi que després va portar a una guerra i a una dictadura (i que després continuava amb una democràcia que es declarava sense rubor hereva d'aquella dictadura). Valia la pena que algú ho denunciés... Jo a primera vista semblo una persona que només m'he dedicat a la literatura, però he publicat força coses de pensament polític,

entre elles aquest llibre, que té una introducció d'una trentena de pàgines.

Sempre t'ha preocupat molt l'ús i la qualitat de la llengua catalana. En el 2013 vas escriure el llibre *La lenta agonia del català*. La teva tesi és que el català es va morint a poc a poc... Ets pessimista, doncs?

No. Tu em parles d'aquest llibre del 2013, però jo també et parlo de l'altre que vaig publicar en el 2014: *El parlar d'una família vigatana*. I és que van junts. El que jo vull dir és que en aquests mateixos moments que vivim ara tenim dos estats de la llengua: un, que es degrada contínuament (no voldria que fos inexorablement), que és el dels mitjans de comunicació, i un altre que és el d'una llengua riquíssima, que és el de la meva família, i el de moltes altres

dels Països Catalans, de Reus, de Gandia o de Marratxí, per exemple (no pas el de Barcelona, que és un poti-poti formidable).

Del segle XIX un dels més grans és Jacint Verdaguer.

I hi ha famílies que tenen un estat de llengua tan ric com la meva. I en canvi, per què, si tenim això, els mitjans de comunicació —assessorats per les institucions amb autoritat i competència sobre la llengua— es dediquen a destrossar-ho? Aquesta és la pregunta que faig jo.

Parlem del teu aspecte de traductor. Tu has traduït diverses obres del llatí al català. T'agrada traduir? De quines traduccions estàs més satisfet?

Un gran traductor de la Fundació Bernat Metge, en Carles Cardó, parlava del plaer i el turment de traduir. Traduir són totes dues coses. Ara, traduir és una operació costosa de debò. Vol molta atenció per part teva. I no solament vol això, sinó que vol que tu diguis el mateix que l'original. Ara, és clar, això també ho deia en Riba: «Cada època ha volgut el seu Homer». És a dir, Homer es pot llegir en la versió ribiana i en una altra versió i continua sent Homer, però és diferent. Les traduccions, depèn de qui les fa i dels gustos i els usos de l'època en què són fetes.

De quines traduccions de les que has fet estàs més satisfet?

Una traducció que em va omplir molt, perquè va ser la primera i allà hi vaig donar tot el que jo tenia de mi, és *l'Elogi de la follia* d'Erasme de Rotterdam. Per a mi va ser un triomf. Es va publicar dins la col·lecció «Les millors obres de la literatura universal», que d'entrada ja tenia 15.000 exemplars col·locats. Però no de *l'Elogi de la follia*, sinó de tota

la col·lecció. Imagina't una traducció amb 15.000 exemplars venuts d'entrada. I llavors per postres em van donar un premi al qual jo no m'havia presentat. També estic molt content del tractat sobre *La Trinitat* de sant Agustí.

Quina definició global faries de la teva obra? Si poguessis fer una mica d'abstracció...

T'ho diré sense gaires abstraccions: jo he estimat el que he fet, he treballat amb amor. Jo hi he posat de mi des del sentiment i des de l'enteniment tot el màxim que he pogut. És a dir, no he fet res per fer currículum, excepte per la part de llatí, és clar, ja que en aquest camp m'ha tocat fer-ne; però l'he fet íntegrament en català. I he de dir que fins i tot a Madrid han valorat positivament les meves aportacions.

Hi ha famílies que tenen un estat de llengua tan ric com la meva. I en canvi, per què, si tenim això, els mitjans de comunicació es dediquen a destrossar-ho?

Què has publicat darrerament? En què traballes ara?

No m'he pas avorrit durant el «confinavirus». He aprofitat el recés per a confegir tres llibres, que ja han sortit a la llum pública: un, titulat *Lletra menuda*. *L'eco de les paraules*, amb els articles apareguts des

del 2003 fins al present a la premsa; un altre, amb el títol *El prat de la memòria*, amb els estudis erudits apareguts del 2013 ençà (i alguns d'inèdits), i un altre amb la meva *Obra poètica completa*, acompanyat d'uns comentaris objectius sobre la meva evolució en aquest camp. Tot plegat,

un miler i mig de pàgines. Em falta dir que l'edició ha estat autofinançada i que, a més, en regalo els exemplars. No es pot pas demanar més bona voluntat... I vull afegir a tot això que ja treballo en nous projectes...!